

Sygn. akt I UK 220/16

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania J. S.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o stwierdzenie nieważności decyzji,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 stycznia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Ubezpieczony J. S. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 stycznia 2016 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił błędną wykładnię art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 277 ze zm.), przez uznanie przez Sąd drugiej instancji, że w czasie zakładania działalności w 2003 r. ubezpieczony miał obowiązek zawiadomienia o założeniu działalności, podczas gdy przepis stanowi, że jeżeli wynika to z ciągłości ubezpieczenia w KRUS, to ubezpieczony nie jest zobowiązany tego uczynić, bowiem w czasie zmiany przepisów w 2004 r. KRUS nie pouczył wnioskodawcy, że taki obowiązek na nim spoczywa; pominięcie przez Sąd drugiej instancji art. 5a ust. 1 pkt 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wskazujących na kwotę wolną od podatku, w zakresie której osoba podlega ubezpieczeniu KRUS, a nie

ZUS; niewłaściwe zastosowanie art. 61 § 1 zdanie 1 k.c., polegające na odmowie przyjęcia przez Sąd, że zachowanie ubezpieczonego w postaci opłacania składek na ubezpieczenie rolnicze stanowiło dorozumiane oświadczenie woli „o fakcie podlegania i deklarowania ubezpieczenia rolniczego w KRUS”; błędne zastosowanie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), przez uznanie, iż ubezpieczony podlegał przepisom tej ustawy, podczas gdy w stosunku do ubezpieczonego nie została wydana decyzja o podleganiu ubezpieczeniu z tego tytułu, a na podstawie art. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin ubezpieczony (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133 ze zm.) z mocy prawa był objęty ubezpieczeniem społecznym rolników; art. 5a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, przez jego błędną wykładnię i uznanie, że obowiązek złożenia w ciągu 14 dni oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników w przypadku rozpoczęcia działalności gospodarczej dotyczy również rolników, którzy podlegali już ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy, podczas gdy należałoby uznać, że przepis ten wskazuje na obowiązek złożenia oświadczenia w stosunku do podmiotów, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej w dacie wejścia w życie ustawy, tj. dopiero od 2004 r.; art. 5 k.c., przez uznanie, że organ rentowy przez przyjmowanie przez okres ponad 10 lat właściwie oznaczonych przez ubezpieczonego składek zdrowotnych i poinformowania ustnie o prowadzeniu działalności gospodarczej „nie podjął żadnych kroków prawnych w celu ustalenia, z jakiego tytułu prawnego wnioskodawca podlega ubezpieczeniu społecznemu i nie odebrał w tym czasie od ubezpieczonego oświadczenia we właściwej formie”; błędną wykładnię art. 6 pkt 13, ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez uznanie, że w spornym okresie ubezpieczony podlegał innemu ubezpieczeniu społecznemu, podczas gdy na mocy decyzji KRUS z 12 marca 2008 r. KRUS, po przekazaniu gospodarstwa rolnego, objął go ubezpieczeniem rolniczym na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, „gdyż w powyższym stanie faktycznym przepis ten nie znajduje zastosowania gdyż pkt 13 artykułu 6 w/w ustawy definiuje osobę

podlegającą innemu ubezpieczeniu społecznemu, przez którą rozumie się osobę podlegającą obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objętą przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym, a na podstawie Decyzji z dnia 01.02.2008 roku Znak (...) Prezes w wydanej przez siebie decyzji stwierdził ustanie ubezpieczenia rolników w związku z przekazaniem gospodarstwa rolnego i zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej po czym 12.03.2008 roku wydał decyzję Znak (...) o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników w związku z pobieraniem renty strukturalnej więc odwołujący się w dniu wydania decyzji z dnia 16 maja 2011 o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników nie podlegał innemu ubezpieczeniu bowiem opłacał składki wskazane w wydanej przez Prezesa KRUS decyzji, naruszenie art. 36 ust. 1 pkt 1 i art. 3a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 20 grudnia 1990r., który to przepis nie zawiera w sobie możliwości wyłączenia wstecznego odwołującego się z ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 01 stycznia 2008 roku do dnia 27 kwietnia 2011 roku zatem wydana decyzja w oparciu o te przepis jest nieważna”.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując, że „W niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (...) w zakresie naruszeń prawa materialnego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od

każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Sytuacja tak nie zachodzi w niniejszej sprawie. W wyroku z dnia 13 września 2013 r., I UK 75/13 (OSNP 2014 nr 12, poz. 169) Sąd Najwyższy wyjaśnił bowiem, że zgodnie z art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy osoba pobierająca rentę strukturalną współfinansowaną ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej lub ze środków

pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Z art. 16 ust. 3 tej ustawy wynika zaś, że przepisów, między innymi, ust. 1 nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Przepis ten wyłącza więc podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników przez rolnika podlegającego innemu ubezpieczeniu społecznemu, wyrażając zasadę pierwszeństwa ubezpieczenia w systemie powszechnym przed ubezpieczeniem w systemie rolniczym. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Sytuację zbiegu dwóch różnych tytułów ubezpieczeń społecznych, tj. ubezpieczenia społecznego rolników i ubezpieczenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, reguluje art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a zachowanie ubezpieczenia rolniczego w takiej sytuacji następuje na warunkach określonych w tym przepisie.

Podleganie nadal ubezpieczeniu rolniczemu, pomimo prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, traci swą źródłową, normatywną podstawę w razie ustania stanu rzeczy, z którym ustawa łączy możliwość podlegania nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Jednym z warunków podlegania nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie prowadzenia przez tę osobę pozarolniczej działalności gospodarczej jest, by rolnik (domownik) jednocześnie nadal prowadził działalność rolniczą lub stale pracował w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub w dziale specjalnym (por. art. 5a ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Osoba mająca prawo do renty strukturalnej tego warunku nie spełnia. Przesłankami umożliwiającymi nabycie prawa do tego świadczenia są bowiem, między innymi, przekazanie gospodarstwa rolnego i zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej (por. § 4 pkt 4 i 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej

na uzyskiwanie rent strukturalnych objętej planem rozwoju obszarów wiejskich; Dz.U. Nr 114, poz. 1191 ze zm.). Z takiego ukształtowania warunków prawa do renty strukturalnej, że może z niej korzystać rolnik, który przekazał swe gospodarstwo rolne następcy i zaprzestał prowadzenia działalności rolnej, ale prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, wynikają określone konsekwencje w zakresie statusu ubezpieczeniowego; w szczególności - co dla zagadnienia wynikającego z podstawy skargi kasacyjnej jest rozstrzygające - że prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą osoba pobierająca rentę strukturalną wyłączona jest z ubezpieczenia rolniczego na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, bo podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia tej działalności i nie może korzystać z wyboru ubezpieczenia przysługującego rolnikowi na warunkach art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, gdyż nie spełnia przesłanki prowadzenia nadal działalności rolniczej (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 9 marca 2012 r., I UK 341/11, LEX nr 1212054 i 27 marca 2012 r., III UK 68/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 66).

Podsumowując, w związku z przyznaniem prawa do renty strukturalnej ubezpieczony prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą traci możliwość pozostania w ubezpieczeniu rolniczym po myśli art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wobec czego podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia tej działalności.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.